

[Formanden.]

8) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om kirken i Grønland.

Mødet hævet kl. 15²⁰.

36. møde.

Onsdag den 1. marts kl. 13.

Første næstformand (From): Medlemmer af folketinget From, Erik Eriksen, Poul Hartling og Kristen Østergaard har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af forretningsordenen for folketinget.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (From): Hermed har jeg den ære for folketinget at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om ændring af forretningsordenen for folketinget.

Angående begrundelsen for forslaget skal jeg henvise til de bemærkninger, der ledsager det.

Jeg anbefaler forslaget til tingets velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Lis Groes* til indenrigsministeren:

„Agter ministeren at følge det af Dansk Ingeniørforening stillede forslag om nedsættelse af en støjkommission med henblik på at koordinere de bestræbelser, der allerede er i gang, samt planlægge støjbekæmpelsen på længere sigt?“

Lis Groes: Vi lever på godt og ondt i teknikens tidsalder — godt, fordi de tek-

niske fremskridt sikrer en stadig højere levestandard, ondt, fordi vi har svært ved i tide at begrænse de uheldige følgevirkninger af disse fremskridt.

Jeg finder det yderst påskønnelsesværdigt, at en gruppe inden for Dansk Ingeniørforening har taget støjproblemerne op og afgivet en fyldig betænkning, der klart og tydeligt viser, hvad der kan gøres på dette område, og at der til dato gøres en alt for spredt og utilstrækkelig indsats; den påviser også, at situationen vil blive endnu værre, hvis vi ikke omgående går i gang med planlægningen af en løsning af disse problemer. Hvis vi skal nå at få ryddet op i den støjjungle, der med eksplosiv fart vokser omkring os, så haster det.

Jeg ved ikke, hvilken form for støj der er værst, men jeg har den overbevisning, at støj er med til at undergrave vor psykiske sundhed; vi bliver simpelt hen nervøse af den. Og dertil kommer, at mange udsætter sig direkte for at skade hørelsen ved at være beskæftiget med særlig støjende maskiner. Man drøfter indførelse af overlydsfly og ved samtidig, at de brag, de kan frembringe, vil sætte al tidligere flyverstøj helt i skyggen. Vi har her i folketinget drøftet vestmotorvejens indføring gennem Engstrands Allé, og vi ved, at bliver den plan til en realitet, vil det betyde uendelige støjgener for beboerne i området. Der er planlagt et nyt hospital ude i vestegnen; det er planlagt lige op mod vestmotorvejen, og man drøfter i øjeblikket, om det vil være muligt at skabe betryggende forhold for hospitalet, således at støjen ikke kommer til at plage patienter og personale, og man drøfter samtidig: hvem skal betale? Hvis er ansvaret?

Det er altså ikke teoretiske, men praktiske problemer, vi står over for, og jeg vil derfor gerne spørge indenrigsministeren, om han er indstillet på at følge det af Ingeniørforeningen stillede forslag om nedsættelse af en permanent støjkommission.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Jeg er da enig med det ærede medlem i, at dette problem om støjen har en meget stor betydning, og vi har derfor også i indenrigsministeriet beskæftiget os dermed. Arbejdet udføres i en af indenrigsministeriet nedsat kommission vedrørende den offent-

[Indenrigsministeren.]

lige hygiejne, og jeg har derfor fundet det naturligt at drøfte med hygiejnekommisjonen og med sundhedsstyrelsen det rejste spørgsmål, idet jeg måtte ønske en koordinering og ikke en overlappning. Men jeg vil gerne gentage, at jeg finder problemet meget væsentligt, og jeg er på forhånd sympatisk indstillet over for at følge Ingeniørforeningens forslag. Jeg finder det meget anerkendelsesværdigt, at Ingeniørforeningen har rejst spørgsmålet og deler ganske foreningens interesse i det.

Lis Groes: Jeg vil gerne takke ministeren for, at han trods manglende stemme kom med et så positivt svar.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Svend Haugaard* til ministeren for offentlige arbejder:

„Har ministeren planer om hjælp for den fredløse cyklist?“

Skriftlig begrundelse:

Spørgsmålet er fremsat for at fremme en undersøgelse af og en beslutning om cyklistens placering i fremtidens trafik samt for at få en drøftelse af, hvilke muligheder der findes for øgede sikkerhedsforanstaltninger på vejudbygningens område.

Første næstformand (From): Spørgeren har ordet for at supplere sin skriftlige begrundelse af spørgsmålet.

Svend Haugaard: Der var engang i de gode gamle dage, at Danmark var cyklernes land; cyklen blev anvendt af flertallet i befolkningen som transportmiddel til arbejdspladsen, af husmødrene på indkøb, af børnene på vej til skole og af alle aldersklasser som et stilfærdigt middel til befordring ud i naturen, en befordring, hvorunder det tilmed var muligt at høre fuglesang.

Forholdene har ændret sig. Nu har de fleste med eller uden afbetalingssystem købt sig motor med fra få til flere hundrede hestekræfter og fylder gader og veje op, så de tilbageblevne cyklister jages hele året og er blandt de store ofre for trafikdøden.

Jeg er naturligvis helt klar over, at udviklingen går cyklisterne imod. Flere og flere ønsker sig gaspedaler at trampe i fremfor dem, der koster sved, og forfærdelig travlt har vi jo alle sammen. Men alligevel er cyklen stadig meget brugt, og den vil antagelig blive det mere igen, efterhånden som pladsforholdene på vejene og især parkeringen bliver for vanskelig. Dertil kommer, at en stor gruppe i befolkningen, nemlig børnene, er henvist til at benytte cyklen, hvis de skal ene af sted. Mange forældre tænker med ængstelse på vejen til skole uden cykelstier, for slet ikke at tale om den meget velbegrundede angst, der kan opstå, hvis man er gået med til, at børnene får en længere cykletur rundt i Danmarks land.

Cyklen er et billigt og meget demokratisk befordringsmiddel; den fylder relativt lidt og er let at parkere, den er velgørende fri for støj og lugt — kommer ikke ind under problemet fra før — og den giver sund og styrkende motion; den er i virkeligheden det ideelle befordringsmiddel for folk i alle aldre, som ønsker at tage friluftslivets glæder og sundhed med. Ja, selv ministre benytter jo cyklen på Europas landeveje i sommerferien.

Der kan derfor være grund til med den senere tids vejudbygning at spørge: må cyklisten overhovedet have lov til at være her og i så tilfælde hvor? Jeg er helt klar over opgavens sværhedsgrad og over de økonomiske konsekvenser i forbindelse med opgavens løsning. Det er også rigtigt, at cyklisten ikke som benzinførbrugeren giver tilskud til vejfonden; men på den anden side forekommer det mig, at ikke mindst bilisten må være interesseret i at slippe for det mareridt, det er at have cyklisten på landevejens kørebane en mørk regnfuld aften.

Jeg har stillet mit spørgsmål, fordi jeg mener, tiden er inde til, at vi beslutter, om vi i fremtidens Danmark vil levne cyklisten en plads i trafikken. Vil vi det, er tiden også inde til, at vi følger den gode vilje op med handling.

Ministeren for offentlige arbejder (Horn): Den ærede spørger hr. Svend Haugaard begyndte jo sin utredning som H. C. Andersen sine eventyr, og man må nok sige,

[Ministeren for offentlige arbejder.]

at den yderligere fremstilling i høj grad gjaaldt en tid, som var, og som delvis er, og der er vel ingen, der er i tvivl om, at her er et problem.

Det ærede medlem var også klar over, at løsningen af problemet i høj grad hang sammen med de økonomiske muligheder. Det er fuldstændig rigtigt, det er en særdeles afgørende faktor, når vi skal se på, hvad der kan gøres. Vi har jo begrænsede midler, i forhold til behovet, i hvert fald til vejbygning og -vedligeholdelse, og det betyder i nogen grad, at der ikke er muligheder for at bygge cykelstier langs alle veje og alle gader. Derfor har man også en praksis, hvorefter man søger at tilgodese cyklisterne på de mest farefulde steder, og hvor der er store cykelmængder, og da navnlig hvor det drejer sig om skolebørn.

Man har en formel, hvorefter man siger: når der er op til 500 cyklister hver vej, er man på et stadium i trafikken, hvor man må flytte cyklisterne bort fra den egentlige kørebane og over på cykelstier for at begrænse ulykkerne. Ved anlæg af hovedlandeveje og landeveje i øvrigt søger man at undgå at få cyklisterne ind på disse veje; man henviser dem til mindre befærdede veje, og i en række tilfælde har man suppleret med stiforbindelser til cyklisterne. Endvidere har man på en række krydsningssteder indrettet cykeltunneler for at begrænse risikoen.

Det er altså ikke sådan, at der ikke gøres noget for at værne om cyklisterne, men som sagt koster det en del penge; man regner skønmæssigt med, at det fordyrer et vej-anlæg med 10-15 pct. at anlægge cykelstier, og det bliver naturligvis dyrere, hvis man skal gøre det i byområder, navnlig i ældre byområder, hvor der må foretages omfattende indgreb for at klare det. I disse tilfælde vil det oftest være op til kommunerne at klare problemerne.

Jeg kan sige, at man fra vejdirektoratets side er opmærksom på forholdet, og i det omfang pengemidlerne tillader det, bliver der også sat ind på at løse problemet.

I den skriftlige begrundelse beder spørgeren om en undersøgelse af og en beslutning om cyklistens placering i fremtidens trafik, og herom vil jeg gerne sige, at jeg fra min tid som formand i trafiksikkerhedskommiss-

sionen ved, at vi netop har opstillet en række kriterier for trafikikkerheden, og blandt disse kriterier er også spørgsmålet om cykelstier. Jeg vil mene, det er et af de emner, som trafikikkerhedskommissionen vil tage op; om den ikke er begyndt på det, så vil det i hvert fald ikke vare længe, inden den går i gang, så hvad angår den del af spørgsmålet, kan jeg altså sige, at man er allerede langt fremme med undersøgelser. Hvad de kan føre til, skal jeg ikke kunne sige, men jeg kan sluttelig fastslå, at det først og fremmest er et spørgsmål om penge.

Svend Haugaard: Jeg siger tak for det i hvert fald delvis positive svar. Jeg er for så vidt klar over, at viljen er der, og at det er et økonomisk spørgsmål.

Jeg har ikke tænkt mig, at det kunne blive økonomisk muligt at få cykelstier ved alle veje og gader, men jeg synes nok, at den nævnte grænse ved de 500 måske er lidt for kategorisk; der er jo da skoleområder, og der er særlig farlige trafikområder, hvor det næppe kan være rimeligt at kræve et antal cyklister daglig på 500, før man anlægger cykelstier.

Jeg har indtryk af, at der er stærk tilslutning til cykelstier fra amtsråd og fra vejinspektører, og at også Rådet for større Færdselssikkerhed meget gerne ønsker, at der laves flere cykelstier, og jeg vil gerne spørge ministeren, om det ikke var en idé — jeg ved, at der arbejdes med spørgsmålet i trafikikkerhedskommissionen — at man drøftede de her nævnte problemer med vejdirektoratet, med amtsrådene og med vejinspektørerne, og at man også tog en kreds repræsenterende cyklisterne — jeg kunne f. eks. pege på Friluftsrådet, som interesserer sig stærkt for spørgsmålet — med ind i en sådan drøftelse.

Der er jo tale om et problem, som interesserer vældig mange mennesker, det er i høj grad afgørende for trafikikkerheden, og vi ved jo, at der er en meget stor dødsprocent af trafikofre netop iblandt cyklisterne.

Ministeren for offentlige arbejder (Horn): Der er ingen, der i og for sig er uenig med den ærede spørger i hans betragtninger. Det, jeg talte om, med de 500 er jo en generel regel, men den forhindrer jo ikke,

[Ministeren for offentlige arbejder.]

at hvor der er særlig vanskelige forhold f. eks. for skolebørnene, tages der særlige hensyn. Jeg kan bl. a. nævne, at lige før Ringsted laves der to meget kostbare tunnelanlæg netop for at tage hensyn til skolebørnene; dette hensyn har en meget stor vægt i vurderingen af, hvordan man skal indrette sig.

Hvad angår de forskellige organisationer, der blev nævnt, vil jeg tilråde, at disse organisationer henvender sig til trafiksikkerhedskommissionen. Jeg er sikker på, at kommissionen med glæde og interesse vil modtage dem og vil være interesseret i at modtage alle interesserede parter, som kan sige noget om dette forhold — uden at man hermed vil sige, at cyklisterne er en forfulgt trafikantgruppe. Jeg cykler selv meget, og jeg vil gerne sige, at det er måske sådan, at vi cyklister somme tider af gammel vane og tradition føler, at vi har lidt større rettigheder, end vi strengt taget har, hvis vi skal opføre os rigtigt i trafikken.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Bilgrav-Nielsen* til forsvarsministeren:

„Hvilke oplysninger kan ministeren give vedrørende uroen på Fredericia kaserne?“

Bilgrav-Nielsen: Jeg har tilladt mig at spørge forsvarsministeren om, hvilke oplysninger han kan give vedrørende uroen på Fredericia kaserne. Som bekendt tog uroen sin begyndelse i en ret livlig fest i kasernens officersmesse, hvor festens deltagere bl. a. havde muntret sig med at oversprøjte hinanden og især de kvindelige festdeltagere med vand fra et ildslukningsapparat. På et givet tidspunkt blev det nødvendigt med et oprydningsarbejde, og en menig blev tilkaldt for at forestå dette. Et eller andet må imidlertid være kommet på tværs af dette rengøringsarbejde, idet man ved daggry fandt oprydningsmanden liggende på køkkenbordet kun iført en damekåbe og en halv flaske snaps. Messens tilstand vidnede om, at et militært slag havde fundet sted, idet man her fandt et par knuste vaskekummer, splintrede spejle, et par med sabel gennemborede døre og en sabel med blod på; man mente, det stam-

mede fra soldaten på køkkenbordet. Summa summarum: denne fest kom til at stå den tapre landsoldat i 1.700 kr., at betale for ødelæggelserne.

Kort efter denne hændelse blev der af menige fra samme kaserne indgivet klage over officererne for at have udnyttet de meniges arbejdskraft, en affære, der førte til, at en halv snes officerer blev tiltalt og fik straf.

Siden har nok en sag fra Fredericia kaserne fundet vej til offentligheden, idet en officersfrue ifølge dagbladene i et brev til forsvarsministeren har indberettet en del af kasernens ledende officerer.

Alt dette er baggrunden for mit spørgsmål til ministeren i dag, og det er mit håb, at ministeren, i det omfang han har kendskab til affærene, vil redegøre for dem. Kun derved er det muligt at komme disse utålelige tilstande til livs, at vi får dem frem for offentligheden, således at folketinget også kan få lejlighed til at bedømme dem og mulighed for at lovgive om forholdene i forsvaret, således at bedringer kan tilvejebringes, og således at vi til syvende og sidst måske kan få et klima, som det indkaldte mandskab kan være tjent med.

Forsvarsministeren (Victor Gram): Det er nok ikke muligt i spørgetiden at give en fyldig redegørelse for de overvejelser, der finder sted i forbindelse med forholdene ved Ryes kaserne i Fredericia, men jeg vil da gerne nævne nogle enkelte af dem.

For det første sagen, hvor en major har anvendt menigt mandskab til havearbejde i mandskabets fritid mod betaling og i et enkelt tilfælde anvendt et militært køretøj til privat formål. Denne sag er afgjort ved retten, og jeg finder ikke anledning til at beskæftige mig yderligere med den.

Den anden sag, hr. Bilgrav-Nielsen omtalte, som drejer sig om forholdene i messen, er jo også afgjort ved retten, og jeg finder i og for sig heller ikke anledning til yderligere at beskæftige mig med denne sag, eftersom jeg må gå ud fra, at den behandling, der har fundet sted ved retten, har taget hensyn til alle relevante forhold.

Jeg vil dog gerne sige, når hr. Bilgrav-Nielsen omtaler, at det startede med en ret livlig fest i messen, at dette er nok ikke helt rigtigt. Den fest, der egentlig er tale

[Forsvarsministeren.]

om, fandt sted dagen i forvejen, og jeg har ikke nogen fornemmelse af, at den var mere livlig, end fester i almindelighed kan være. Det, der fandt sted den pågældende aften, var en almindelig sammenkomst, hvor folk kom og gik, som man plejer i messen, og hvor den pågældende menige havde været sat til arbejde i forbindelse med opvasken; men i øvrigt opholdt han sig på stedet, altså i messen, ud over den tid, hvor han var forpligtet til det. Han havde ikke tjeneste om aftenen og kunne altså på et meget tidligt tidspunkt have forladt messen, men han blev. Resultatet blev altså en sag, som nu er pådømt ved retten, og jeg finder ingen anledning til yderligere at beskæftige mig med den pågældende værnepligtiges forhold.

En tredje sag drejer sig om forholdene ved værkstedskompaniet, hvor der er iværksat en auditørundersøgelse, hvis resultat nu foreligger i en indstilling, således at klageudvalget kan bedømme sagen. Den vil gå sin normale gang med høring hos generalauditøren, hvorefter klageudvalget vil tage stilling til sagen, og først derefter vil den kunne pådømmes ved retten. Det, der drejer sig om i denne forbindelse, er, at visse befalingsmænd har sat værnepligtige til at udføre forskelligt arbejde, det, vi på civile værksteder, civile arbejdspladser kalder fusk, og som vel mange steder foregår og mange steder tolereres. Den forskel, der gør sig gældende, er, at værnepligtige her er sat til at udføre mindre arbejder, hvor vi ikke har kunnet påvise, at der er anvendt materiel af forsvarrets. Disse forhold vil naturligvis blive pådømt i det omfang, der er sket overtrædelser.

Et fjerde tilfælde omhandler en sygeplejerske, der skulle have taget visse forplejningsmidler og anvendt badeværelset til tørring af privat tøj, er i øjeblikket til undersøgelse.

Nu kan man naturligvis nok nære betænkeligheder, når der forekommer en række tilfælde af denne art, og det har selvfølgelig også i pressen givet rig anledning til omtale. Det er rigtigt, det kan jeg bekræfte, at jeg har fået en henvendelse fra en dame, der er gift med en befalingsmand i garnisonen. Hun omtaler forskellige forhold, stort og småt imellem hinanden; en del kan vel

karakteriseres som småsladder, og det findes vel alle steder, andre ting kan der være hold i. Jeg har anmodet hærchefen om at foretage en generel undersøgelse af forholdene derovre; denne undersøgelse er endnu ikke afsluttet, man når den er afsluttet og der konstateres uregelmæssigheder af den ene eller den anden art, vil de, der har forset sig, naturligvis blive draget til ansvar efter loven.

Jeg kan yderligere sige, at denne undersøgelse naturligvis tager sigte på i al almindelighed at bedømme de forhold, der gør sig gældende ved regimentet, således at den nøje overvejelse, der vil finde sted på grundlag af en sådan undersøgelse, naturligvis vil resultere i de foranstaltninger, som vil vise sig at være nødvendige.

Bilgrav-Nielsen: Jeg takker ministeren for oplysningerne og skal ikke gøre mange bemærkninger yderligere. Blot kan jeg konstatere, at det er strengt påkrævet, at vi nu får et arbejde i gang for at skabe et bedre klima i forsvaret, for til syvende og sidst er det nok det problem, der er overvejende. Jeg kunne måske gøre en enkelt bemærkning med hensyn til denne fest i officersmessen, som ministeren ikke fandt var noget usædvanligt, eller som der ikke var noget særligt at bemærke til, idet det, soldaten skulle have foretaget sig, var gjort på et senere tidspunkt, da han ikke havde tjeneste. Jeg vil gerne påpege, at det var jo dog for så vidt festen, der gjorde det nødvendigt at tilkalde soldaten.

Forsvarsministeren (Victor Gram): De messeforhold, som findes i forsvaret, og som har eksisteret længe, forudsætter naturligvis, at i de lokaler, befalingsmændene kan anvende, hvor de kan spise, og hvor de kan opholde sig, bliver de betjent. Jeg kan sige, at spørgsmålet meget længe har været til overvejelse i forsvarsministeriet med henblik på at søge en ændring tilvejebragt, således at det værnepligtige mandskab ikke længere anvendes i messerne. Vi har i forbindelse med den nye kaserne, der bygges i Skive, indført et helt ændret system, cafeteriasystemet, men da vore kaserner, eller i alt fald mange af dem, er gamle og indrettet under forhold, som gjorde sig gældende før den anden verdenskrig og

[Forsvarsministeren.]

i mange tilfælde senere, er det klart, at ombygningsforanstaltninger, der vil sikre indrettelse af cafeteria-systemet, vil koste overordentlig mange penge, således at vi må indrette os på en ombygning på længere sigt, hvor vi løser nogle af disse problemer.

Jeg vil gerne sige, at det er måske ikke et spørgsmål om klima, således som hr. Bilgrav-Nielsen mente. Vi har mange foranstaltninger i gang på at søge at udbygge og forbedre klimaet. Jeg tror, at det i højere grad er et spørgsmål om, hvorledes forholdene på en arbejdsplads kan udvikle sig. Her er spørgsmålet, om der er den rigtige ledelse, om der er det rigtige samarbejde. Det er de ting, jeg i særlig grad vil interessere mig for.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Lembourn* til minister Hans Sølvhøj:

„Vil ministeren overveje mulighederne for en intensivering af u-landsindsatsen gennem de såkaldte „turn-key“-projekter, hvorved man kombinerer industrielle eller landbrugsmæssige projekter med en uddannelsesindsats af eksperter og u-landsfrivillige, eventuelt i forbindelse med en levering af danske fødevarer til den lokale befolkning, der skal arbejde med projektet?“

Lembourn: Af den betænkning, som det udvalg, der behandler lovforslaget om udvidelse af lånerammen for det tekniske samarbejde med u-landene, har afgivet, fremgår det, at der er enighed i udvalget om at fremme en mere massiv u-landsindsats. På et spørgsmål svarer ministeren imidlertid, at en sådan mere massiv bistand, som man kalder „turn-key“-projekter, ikke hidtil har kunnet rummes inden for lånerammen. Af den grund er mit spørgsmål stillet, nemlig ud fra ønsket om at få oplyst, om man i fremtiden vil prøve på at arbejde for en låneramme eller anden form for u-landsbevilling, således at disse såkaldte „turn-key“-projekter kan gennemføres. Det skal måske lige siges, at der med et sådant projekt tænkes på et industrielt projekt — det er først og fremmest et industrielt, men man kunne vel også forestille sig et

større landbrugsmæssigt projekt — kombineret med det, man kalder teknisk assistance, det vil sige uddannelsesindsats.

Vi er nu så langt, at vi har et u-landskorps, og vi har en række unge frivillige, som har udført et fortrinligt arbejde; alt tyder på, at deres uddannelsesindsats fungerer effektivt, så vi kunne faktisk godt nu tilbyde ikke alene et projekt, men også en uddannelsesindsats i det pågældende område.

Til spørgsmålet er yderligere knyttet det ønske, at man forsøger at kombinere en levering af danske fødevarer med en sådan „turn-key“-indsats. Der er ganske vist stor forskel på de forskellige u-lande med hensyn til fødevarer-spørgsmålet. I Afrika er hungeren jo ikke så udfordrende som i Asien, men mange steder er problemet det, at man kan sætte nok så mange gode projekter i gang, men sundhedstilstanden er så ringe, at den lokale befolkning ikke er i stand til at udføre det arbejde, som projektet kræver. Generalsekretær Thorkil Kristensen har flere gange været inde på, at det er en naturlig ting, en naturlig udvikling, at de rige lande fremover i en årrække leverer fødevarer til u-landene, som til gengæld får frigjort arbejdskraft, så de kan sætte ind på en industrialisering. Endelig kan man jo sige, at skulle det gavne dansk landbrug, behøver det ikke nødvendigvis at gøre ideen ringere.

At der ikke hidtil fra u-landenes side har været et ønske om denne form for „turn-key“-projekter, mener jeg for så vidt ikke betyder, at der ikke er brug for dem; det kan være, det er, fordi man ikke har tilbudt det. Det er derfor af interesse, mener jeg, at få at vide, om man vil forsøge at udvide u-landsindsatsen i denne retning.

Minister Hans Sølvhøj: Ved et „turn-key“-projekt forstår man normalt et fuldt færdigt industrielt anlæg, der overgives fra sælger til køber på en sådan måde, at køberen kun har at dreje nøglen om for at sætte den pågældende virksomhed i drift. Ofte, men langt fra altid, vil „turn-key“-projekter være ledsaget af aftaler om produktion på basis af licens, og når det drejer sig om salg af „turn-key“-projekter til udviklingslande, vil der i mange tilfælde i kontrakten

[Minister Hans Sølvehøj.]

indgå bestemmelser om, at teknisk personale i alt fald i en indkøringsperiode skal stilles til rådighed.

Der har så at sige ikke i forbindelse med den danske bistandsindsats været leveret egentlige „turn-key“-projekter efter denne definition fra Danmark til noget udviklingsland, men der har under nogle af aftalerne været stillet midler til rådighed til delvis finansiering af enkelte foretagender, hvor der i kontrakterne med private danske firmaer har været inkluderet aftaler om teknisk personel. Jeg ser ligesom hr. Lembourn gerne en intensivering af vor indsats på dette område; men på basis af de almindelige retningslinjer for bistandsydelse — og disse retningslinjer er, sådan har jeg forstået det, accepteret af alle — ser jeg kun en begrænset mulighed for en intensivering fra officielt dansk hold. Det er jo et af de gode principper i udviklingsbistanden, navnlig i forbindelse med den finansielle bistand, at vi ikke forsøger at få udviklingslandene til at aftage projekter, som de ikke selv giver høj prioritet. Når vi slutter låneaftaler, stiller vi derfor modtagerlandet helt frit med hensyn til at vælge de kapitalgoder og tjenesteydelser, som det ønsker finansieret under låneaftalen. Det ville være stridende mod dette princip, såfremt vi under forhandlinger om låneaftaler søgte at få modtagerlandene til at acceptere „turn-key“-projekter, som ikke har så høj prioritet i udviklingsplanerne, at modtagerlandet selv fremsætter ønske derom. Jeg forstod heller ikke hr. Lembourn sådan, at det var den situation, han ønskede, men det er vel rigtigt at nævne det.

Det, vi kan gøre i den nuværende situation, er sammen med andet materiale om danske kapitalgoder at levere oversigter over „turn-key“-projekter fra Danmark. Efter tilskyndelse fra sekretariatet for udviklingshjælpen har Industrirådet udarbejdet en sådan fortegnelse, som skulle være umiddelbart tilgængelig for de udviklingslande, der kan have interesse af sådanne projekter.

Fra regeringens side er der allerede under en tidligere drøftelse her i tinget givet udtryk for, at vi gerne ser en kombination af finansiell bistand og teknisk bistand også

i forbindelse med „turn-key“-projekter. Tænker man sig en virksomhed leveret fra dansk side og bemandet med danske teknikere, bør disse af virksomheden lønnes på normal måde i det pågældende land, sådan at rentabilitetsbilledet ikke forvrænges; men da lokalløn ofte ikke slår til, kan der blive tale om ud af bistandsbevillingerne at betale et løntilskud. Såfremt der i forbindelse med oprettelse af sådanne virksomheder bliver tale om en uddannelse, som kan adskilles fra den egentlige delta-gelse i produktionen, kan jeg ikke se noget til hinder for, at man ud af bistandsbevillingerne vil kunne finansiere en sådan uddannelse, og heri vil muligvis frivillige kunne inddrages.

Jeg tror derimod, at det vil blive noget vanskeligt i forbindelse med oprettelse af virksomheder på kontrakt med danske firmaer at bringe danske fødevarer ind som en del af betalingen til den lokale arbejdskraft. Det, hr. Lembourn forestiller sig, er formentlig noget i lighed med det, der praktiseres under FAOs verdensfødevarer-program, men her er jo tale om noget, der decideret har karakter af nødhjælpsarbejder.

Til slut vil jeg gerne pege på, at lånefinansiering af „turn-key“-projekter utvivlsomt vil rejse problemet om finansiering under låneaftalerne af lokale omkostninger. Hidtil har de danske lån med en enkelt undtagelse været bundet til tjenesteydelser og leverancer fra Danmark, men i forbindelse med „turn-key“-projekter vil der være ganske betydelige lokale omkostninger ikke alene til arbejdskraft, men også f. eks. til jordarbejder, materiale og den slags.

Jeg forstår spørgsmålet derhen, at hr. Lembourn gerne ser, at vor finansielle bistand og navnlig vor lånevirksomhed bliver mere koncentreret om bestemte projekter, end tilfældet hidtil har været; men jeg gør her opmærksom på, at egentlige projektlån stiller langt større krav til administrationen end den type lån, der hidtil er givet til udviklingslandene, og at derfor den egentlige statslige indsats på „turn-key“-området må blive begrænset, hvorimod man kan tænke sig en vis vækst i den private sektor på dette område. Her kan jeg for så vidt opmuntre hr. Lembourn med, at det er der grund til at tro vi kan få; fra det

[Minister Hans Sølvhøj.]

offentliges side gør vi alt, hvad vi kan, netop for at opmuntre den private indsats, og altså også på dette område.

Lembourn: Jeg vil gerne sige, at jeg ikke alene tænkte på udsendelse af eksperter, men på, at der kan være noget rimeligt i, at man for at få et projekt til at fungere prøver på at skabe et miljø omkring det i et større område, at man altså sætter en almindelig uddannelseskampagne i gang omkring projektet inden for et lokalt område for at skabe baggrund for at få den faglærte arbejdskraft, som skal til, og at man ved indsats med fødemidler også skaber en bedre sundhedstilstand — for et projekt kan ikke stå isoleret fra miljøet. Det er altså for så vidt en udvidelse af „turn-key“-ideen, jeg her taler om.

Jeg har forstået ministeren sådan, at han er enig i, at det meget vel kan tænkes, at når u-landene ikke har bedt om det, er det, fordi man ikke har tilbudt det, og det er klart, at vi ikke skal pådutte u-landene et projekt, de ikke vil have, men i det øjeblik vi kan tilbyde det, er det vel tænkeligt, at de også ønsker det.

For så vidt angår leveringen af fødevarer, har jeg ikke tænkt mig, det skulle være en del af betalingen for den ydede arbejdskraft, men en almindelig gaveindsats for at forøge ernæringsstandarden i området i almindelighed.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Chr. R. Christensen* til landbrugsministeren:

„Giver meddelelserne om, at ombygningen af landbohøjskolen vil andrage 135 mill. kr. i stedet for som først antaget 60 mill. kr., ministeren anledning til fornyet og utraditionel overvejelse angående skolens forhold?“

Chr. R. Christensen: Ved en tidligere lejlighed er der stillet en bevilling på 60 mill.

kr. til rådighed til ombygning af den gamle landbohøjskole på Frederiksberg, og nu forlyder det, at ombygningen ikke kan foretages for 60 mill. kr., men at der vil medgå op til 135 mill. kr., altså mere end det dobbelte. Når dette sker på et så tidligt tidspunkt i udviklingen, som tilfældet er, spørger man sig selv og andre, om vi nu kan være sikre på, at der ikke vil fremkomme yderligere krav, inden ombygningen er gennemført, og om man kan regne med, at dette ikke er en ny station på vejen til en ombygning af overordentlig bekostelig karakter. Desuden må man vel regne med, at der under byggearbejdet vil fremkomme visse overskridelser, sådan som det jo ofte hænder sig, og at man derfor må nære betænkeligheder ved de ønsker, der er fremkommet vedrørende landbohøjskolen på Frederiksberg.

Jeg vil derfor gerne spørge landbrugsministeren, om han finder det rimeligt at ofre så stort et beløb på den gamle skole. Forholdet er jo dog det, at denne skole aldrig vil blive fuldt ideel, at den formentlig altid, trods ombygningen, vil komme til at døje under pladmangel på stedet, og at dens beliggenhed er uden snæver kontakt med det praktiske arbejde med landbrug. Derfor vil jeg gerne spørge, om man ikke finder det rimeligt at begrænse ombygningen til det, der tidligere er givet bevilling til, og i stedet for bruge de penge, der kan stilles til rådighed, til at få opført den ny skole ved Odense, man har stillet i udsigt, således at man kan få en tidssvarende landbohøjskole inden for en overskuelig fremtid.

Må jeg endvidere spørge, om ikke landbrugsministeren mener, tiden er inde til en nok så utraditionel løsning som den, man hidtil har været inde på, således at man ikke får to sideordnede skoler, hvad der måske ikke engang er særlig brug for, men to specialiserede skoler, idet man henlægger de mere teoretiske fag til den gamle skole på Frederiksberg og de mere praktiske fag dér, hvor det arbejdende landbrug har sit sæde, altså midt i landet.

Landbrugsministeren (Chr. Thomsen): Jeg vil gerne begynde med at præcisere, at de 60 mill. kr. og de 135 mill. kr. ikke direkte kan sammenlignes. De 60 mill. kr. er baseret på 1958-priser og vil ajourført efter nuværende prisniveau andrage ca. 93 mill. kr. Dernæst har folketinget gennem vedtagelse af de årlige finanslove tiltrådt en del forhøjelser, f. eks. til ændret finansiering af fjernvarmeanlæggene, uforudsete piloteringsudgifter og de af boligministeriet godkendte justeringer af teknikerhonorarer, alt sammen forhold, der er redegjort for i de til finanslovsforslagene knyttede bemærkninger, og som alt i alt bringer den samlede bevilling til landbohøjskolens udbygning op på ca. 109 mill. kr. Det er altså dette beløb, de 135 mill. kr. skal sammenlignes med.

Men hertil kommer, at det om de 60 mill. kr. i bemærkningerne til lovforslaget fra 1961 hedder:

„Alt i alt skulle udbygningen herefter beløbe sig til ca. 60 mill. kr. Et detailprojekt foreligger endnu ikke, og det vil være rigtigst at holde muligheden for ændringer i det skitserede forslag åben, idet der under hensyn til den lange byggeperiode og den stærke udvikling i forskningen i disse år bør være muligheder for ændringer under byggeperioden.“

Jeg skal være den første til at beklage, at de nu 8-9 år gamle overslag ikke kan holde, hvis skolen skal udbygges efter de planer, som folketinget godkendte i 1961, og jeg har ladet foretage adskillige undersøgelser og beregninger for at få et grundlag for en bedømmelse af, om jeg burde foreslå folketinget en anden løsning af højskolens forhold end den, folketinget nåede frem til i 1961. Men under hensyn til, at den veterinære landbohøjskole i Odense ikke kan være færdig de første år, ville det være til ubodelig skade for undervisningen og for vor forskning, ikke mindst for landbrugs-erhvervet, dersom man ikke snarest fik foretaget de nødvendige udbygninger på Frederiksberg. Derfor har mine overvejelser ført til det resultat, at højskolen på Frederiksberg bør udbygges efter de planer, som folketinget i sin tid godkendte.

Chr. R. Christensen: Jeg takker ministeren for svaret. Må jeg deri se et tilsagn om, at denne ombygning ikke fører til yder-

ligere udsættelse af opførelsen af en ny landbohøjskole ved Odense?

Landbrugsministeren (Chr. Thomsen): Jeg kan dertil svare, at udbygningen på Frederiksberg intet foregriber. Den følger fuldstændig det lovforslag, som blev vedtaget.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *H. C. Toft* til ministeren for Grønland:

„Hvornår vil ministeren offentliggøre betænkningen, der er afgivet af udvalget om den kongelige grønlandske handels udflytning til en jysk havn?“

H. C. Toft: Jeg har for nogle dage siden meddelt, at jeg over for ministeren for Grønland ville stille spørgsmål om, hvornår betænkningen vedrørende den kgl. grønlandske handel kunne forventes at blive offentliggjort. Jeg har under mødet her i salen for 5 minutter siden observeret, at betænkningen nu bliver uddelt; jeg glæder mig over, at ministeren måske på grundlag af mit spørgsmål har fremmet offentliggørelsen af betænkningen, og jeg er ministeren taknemlig for, at den kommer på nuværende tidspunkt. Når jeg har rejst spørgsmålet om, hvornår den kom, er det, fordi den skelsættende dato den 15. marts har min interesse, idet forholdet jo er det, at hvis man vil fremsætte lovforslag om udflytning af den kgl. grønlandske handel og have mulighed for at få dette lovforslag gennemført i denne folketingssamling, skal lovforslaget fremsættes inden den 15. marts. Jeg siger derfor tak til ministeren for, at han har medvirket til, at betænkningen nu er offentliggjort. Dermed har folketinget grundlag for at tage stilling til et lovforslag om en udflytning af den kgl. grønlandske handel fra hovedstaden.

Ministeren for Grønland (Carl P. Jensen): Jeg forstår meget vel, at det er en fristende slutning at drage; men jeg vil gerne sige, at den betænkning, der foreligger, modtog jeg mellem jul og nytår; umiddelbart efter nytår gik den til bogtrykkeriet, og arbejdet i trykkeriet og korrekturlæsningen er fremmet mest muligt, men på ganske normal måde. Jeg har ingen som helst andel i, at

[Ministeren for Grønland.]

betænkningen foreligger netop i dag. Sagsforløbet har været helt naturligt.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Bendix* til undervisningsministeren:

„Agter ministeren at fremsætte lovforslag om indførelse af en obligatorisk årlig afgift til anerkendte studenter- og elevråd på universiteter, højere læreanstalter og andre uddannelsesinstitutioner?“

Skriftlig begrundelse:

Studenter- og elevrådene ved en række uddannelsesinstitutioner varetager i takt med udbygningen af uddannelsessystemet et stigende antal uddannelsesmæssige, sociale og kulturelle opgaver. Rådene, der vælges af og blandt samtlige studerende på de respektive institutioner, finansierer deres virksomhed i det væsentlige ved frivillige afgifter. Dette giver en meget usikker økonomi og tærer i stigende grad på de små reserver, der er oparbejdet.

Det vil formentlig være nødvendigt med en lov for at få indført en fast årlig afgift.

Formanden: Spørgeren har ordet for at supplere sin skriftlige begrundelse af spørgsmålet.

Bendix: Jeg vil gerne supplere mit spørgsmål med et par mundtlige bemærkninger. Det, dette spørgsmål drejer sig om, er finansieringen af opgaver, som nødvendigvis skal løses, og som derfor også nødvendigvis må finansieres på en eller anden måde, og jeg vil gerne beskæftige mig en lille smule med opgavernes karakter, opgavernes art.

Det er først og fremmest tre slags opgaver, som de råd, jeg her taler om, beskæftiger sig med. Det er for det første uddannelsesmæssige opgaver, f. eks. repræsentation over for uddannelsesinstitutionernes ledelse, deltagelse i udvalgs, nævn og kommissioners arbejde som repræsentanter for de uddannelsessøgende og desuden studievejledning og andre ting af lignende karakter. Dernæst beskæftiger rådene sig med en række sociale opgaver, bl. a. et så vigtigt

spørgsmål som boligproblemerne og i forlængelse heraf sådan noget som værelseanvisning. Endelig er der en række kulturelle opgaver, som disse råd også beskæftiger sig med som f. eks. drift af samlingsbygninger, studenterhuse, internationalt samarbejde og ting af lignende karakter.

Hvad angår det, man kalder studenter- og elevrådenes parlamentariske opgaver — disse parlamentariske opgaver dækker først og fremmest det, vi kan kalde det uddannelsesmæssige, altså repræsentation over for uddannelsesinstitutionernes ledelse o. lign. — så er disse opgaver jo i god pagt med tiden. Det er et demokratisk element, som også gør sig gældende på mange andre felter, og som man prøver på at udvikle på en lang række andre områder. Jeg kan blot nævne den løbende diskussion om industrielt demokrati og den diskussion, der var for kort tid siden her i folketinget om elevråd på gymnasierne.

Endelig vil jeg gerne pege på, at de uddannelsessøgende selv synes at mene, at denne opgave, som de meget gerne selv påtager sig, men som i og for sig godt kunne løses delvis af andre instanser, bedst finansieres ved en obligatorisk årlig afgift fremfor at forøge statstilskuddene væsentligt, idet man dog samtidig fra de uddannelsessøgendes side siger, at man ønsker statstilskuddene bevaret i den udstrækning, de har nu, og måske også i nogen udstrækning udvidet. Det er jo netop sådan, at en række af de opgaver, disse råd løser, er opgaver, som læreanstalterne egentlig kunne eller måske egentlig skulle løse. Til slut vil jeg pege på, at en obligatorisk afgift som den, det her drejer sig om, har man i de fleste europæiske lande, men altså ikke i Danmark.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): I efteråret 1966 rettede Danske Studerendes Fællesråd en henvendelse til undervisningsministeriet for at få drøftet en sådan obligatorisk, årlig afgift til anerkendte studenter- og elevråd. Som begrundelse for ønsket anførte DSF, at den nugældende ordning med de frivillige rådsafgifter ikke virker tilfredsstillende, og at hele usikkerheden med hensyn til indtægternes størrelse gjorde det meget vanskeligt for

[Undervisningsministeren.]

dem at lave en forsvarlig planlægning af rådets aktiviteter. Det var derfor ønskeligt for dem, at der blev skabt et stabilt økonomisk arbejdsgrundlag i form af en ordning som den, hr. Bendix nævnte her, med obligatoriske rådsafgifter af samme slags, som man kender i en række europæiske lande, bl. a. de øvrige nordiske lande og England.

Jeg vil gerne sige, at på baggrund af det store arbejde, som rådene udfører — og her kan jeg egentlig nøjes med at skrive under på det, hr. Bendix sagde herfra før — til gavn for samtlige studerende, forekommer det mig rent umiddelbart naturligt og rimeligt, at også alle skal være med til at betale de udgifter, der er forbundet med rådernes virksomhed. Jeg gav på DSFs tredje årskongres i efteråret 1966 udtryk for min sympati for tanken om en sådan obligatorisk afgiftsordning, men jeg betonedede samtidig, at sagen er ret kompliceret, og at indførelsen af en obligatorisk afgift nok ville kræve en lovhjemmel.

Jeg skal ikke her komme ind på detaljer i rådernes arbejde, og det er heller ikke nødvendigt efter det, der er sagt her før, men jeg vil gerne nævne, at mange af de opgaver, der løses af rådene, i virkeligheden er opgaver, som ellers måtte løses af universiteter og læreanstalter. Hertil kommer så en række parlamentariske opgaver i forholdet til læreanstalter og myndigheder og opgaver på nationalt og internationalt plan for at bidrage til løsning af de studerendes uddannelsesmæssige og sociale problemer. Vi har igennem en række år fra undervisningsministeriet ydet direkte tilskud til rådernes virksomhed, og der ydes også via de enkelte læreanstalter en form for indirekte tilskud gennem lokaler til rådighed, kontorhjælp o. lign. Vi arbejder nu i samarbejde med Danske Studerendes Fællesråd på at finde frem til et lovforslag om en obligatorisk rådsafgift, og det er min hensigt og mit håb, at lovforslaget kan være klar, sådan at det kan fremsættes allerførst i det nye folketingsår, i oktober.

Men forinden det kan ske, er der nogle problemer, der må løses. Bl. a. er der en række af DSFs medlemsorganisationer, der er knyttet til læreanstalter og undervisnings-

institutioner, som hører under andre ministerier end undervisningsministeriet. Derfor er det nødvendigt for os at få drøftet sagen med disse ministerier, ligesom det i det hele taget er nødvendigt at forelægge sagen for alle de institutioner, der berøres af den. En sådan obligatorisk ordning må vel også udstrækkes til forskellige studenter- og elevråd, som ikke er medlemmer af DSF.

Jeg håber, at denne redegørelse i denne omgang må være tilfredsstillende, om jeg må sige det sådan. Lovforslaget er som sagt under udarbejdelse, men der står endnu så vigtige forhandlinger tilbage, at det er lidt vanskeligt for mig i dag at komme ind på detaljer i det lovforslag, jeg altså agter at fremsætte forhåbentlig i oktober måned.

Bendix: Jeg takker for ministerens svar, og jeg forstår udmærket, at ministeren, al den stund det er en interministeriel sag, ikke på nuværende tidspunkt kan komme med detaljer. Jeg håber, at ministeren vil skynde på, således at der virkelig bliver mulighed for at fremsætte et sådant lovforslag først i den nye folketingssamling, for det er efterhånden ved at udvikle sig til et overordentlig alvorligt økonomisk problem.

Jeg er også ganske enig i, at lovforslaget må omfatte andre end DSFs medlemsorganisationer, men jeg vil blot ganske kort pege på, at jeg håber, ministeren når frem til et forslag af den karakter, som DSF har foreslået, specielt hvad angår spørgsmålet om bemyndigelse til ministeren, fordi det netop giver det enkelte elevråd eller studenterråd på den enkelte læreanstalt mulighed for selv, på baggrund af en rådsbeslutning, at afgøre, hvorvidt man vil have indført en obligatorisk afgift.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg tør ikke i dag tage endelig stilling til det sidste spørgsmål.

Hvad det første om tidsfristen angår, kan jeg måske udbygge det, jeg sagde før, derhen, at jeg da stiler efter og håber på, at loven kan træde i kraft fra sommeren 1968 — det er til gengæld det tidligste, vi kan regne med at få den til at virke.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Bernhard Baunsgaard* til undervisningsministeren:

„Kan ministeren give oplysning om, hvordan man i ministeriet har tænkt sig at gennemføre den fransk-danske kulturaftales regler om styrkelse af faget fransk i de danske skoler?“

Bernhard Baunsgaard: Den fransk-danske kulturaftale, som nu endelig er aftalt, har jo været diskuteret i flere år — jeg tror, det er 3 eller flere år siden, de første forlydender kom frem om en sådan kulturaftale.

Et vigtigt led i kulturaftalen har hele tiden været en styrkelse af fransk i skolen — og det vil især sige gymnasiet, men også andre skoleformer kunne vel komme på tale. Jeg tror, det vil være af stor værdi for skolen at få at vide, hvilke overvejelser den højtærede undervisningsminister har gjort sig angående gennemførelsen.

I den forbindelse vil det være meget gavnligt, om vi kunne få opklaret, om man påtænker at styrke fransk i hele skolen eller kun i gymnasiet, og om det skal være en ordning, der påbydes, eller en ordning, der alene tænkes indført på forsøgsbasis. Når fransk skal styrkes, vil det også have stor interesse, om man kan sige noget om, hvilke fag det går ud over. Endelig er der det helt specielle, som kun gælder gymnasiet: hvordan bliver stillingen for faget russisk, når vi styrker fransk? Skal det også styrkes, eller tænker man russisk videreført som hidtil?

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): I den kulturoverenskomst mellem Danmark og Frankrig, som hr. Bernhard Baunsgaard omtalte, hedder det i artikel 1 bl. a.:

„De kontraherende parter begunstiger gensidigt undervisningen i det andet lands sprog, litteratur og kultur på deres universiteter, i deres skoler samt i deres institutioner for teknisk, industriel og handelsmæssig undervisning.“

Og det hedder senere:

„Den danske regering fremmer inden for skolelovgivningens rammer“ — jeg gentager: inden for skolelovgivningens rammer —

„enhver foranstaltning, der bidrager til

at forbedre undervisningen i fransk, i særdeleshed ved at støtte en forsøgsvis indførelse af fransk som hovedsprog i gymnasieskolernes nysproglige linje med en afsluttende skriftlig og mundtlig eksamen i dette fag. Den bestræber sig ligeledes på i videst muligt omfang at bibeholde undervisningen i fransk i de tilfælde, hvor et ikke-traditionelt sprog bliver optaget i læseplanen.“

Hr. Bernhard Baunsgaard spørger nu, hvordan vi har tænkt os at føre disse bestræbelser ud i livet. Jeg kan svare, at overenskomsten betyder, at vi vil godkende og støtte ansøgninger fra skolerne om etablering af nysproglige forsøgsklasser, hvori fransk får et timetal, der gør det muligt at afholde såvel skriftlig som mundtlig prøve til studentereksamen. Det er jo det kriterium, vi plejer at anvende for et sprogligt hovedfag i gymnasiet. Det drejer sig altså udelukkende om en forøgelse af fransktimetallet i 2. og 3. g. i den nysproglige gren, og der er hverken tale om øgede krav til franskundervisningen i folkeskolen eller om et ændret timetal i 1. gymnasieklasse. Det nøjagtige timetal for kommende forsøgsklasser med forøget timetal i fransk i 2. og 3. g. er ikke fastsat, for det må jo i nogen grad afhænge af forsøgsoplægget i det enkelte tilfælde — der kan jo tænkes mange muligheder; men det er klart, at forøgelsen i fransktimetallet må medføre tilsvarende begrænsninger i timetallet for et eller flere af de øvrige sprogfag. Den sædvanlige franskundervisning for de øvrige elever må opretholdes; det kan altså blive nødvendigt at foretage en deling mellem dem, der læser normalt pensum, og dem, der har valgt dette forsøgspensum; men det svarer jo, som hr. Bernhard Baunsgaard også ved, til, hvad der i adskillige fag sker ved grendeling, og det er et fagfordelings- og skemalægningsproblem, som jeg ikke her skal komme ind på. Da det som nævnt udelukkende drejer sig om den nysproglige gren, skulle problemerne være til at overse, og betingelserne for at sætte forsøgene i værk er de sædvanlige, når vi har forsøgsundervisning: at skolen har kvalificerede lærerkæfter dertil, og at mindst 10 elever ønsker at deltage i en sådan undervisning. Man kan så spørge, hvad forskellen er mellem disse forsøg og andre forsøg. Den

[Undervisningsministeren.]

er alene, at man på forhånd ved, at ministeriet vil være positivt og velvilligt indstillet over for forsøg på dette område.

Vi ved jo, at der rundt omkring sidder dygtige fransklærere, som kan gennemføre forsøg af den her omtalte art, og vi kan vel også blive enige om, at det ville være nyttigt, om vi her i landet kunne give en del af studenterne, som særlig ønsker det, bedre muligheder for at lære at mestre det franske sprog, der jo både som internationalt kontaktmiddel og som formidler af fransk kultur har stor betydning for os.

Jeg kan lige føje til, at det er ikke tanken at ændre timetallet i russisk.

Bernhard Baunsgaard: Jeg vil gerne takke ministeren for svaret, som glæder mig meget. Jeg tror, det vil forhindre mange rygter i skolen, når det bliver sagt så klart her, at der bliver tale om forsøgsbasis, og at det bliver på forslag fra skolerne. Jeg forstår udmærket, at man ikke kan svare, hvilke fag det går ud over, for det må jo netop afhænge af skolernes forslag. Når det alene skal gennemføres i gymnasiet i 2. og 3. g., må det vel også kunne overses, hvad der sker. Jeg må dog lige føje til, at det vel bliver lidt tvivlsomt, hvor langt der kan nås i skriftlig fransk; men det er jo noget, man kan se på, når forslagene kommer fra skolerne. Og hvad russisk angår, glæder det mig også, at det står fast.

Jeg kunne have lyst til at spørge ministeren, om det ikke var muligt at hjælpe gymnasieeleverne lidt, når de står over for det valg, hvilket sprog de skal koncentrere sig om. Så vidt jeg ved — men jeg kan desværre ikke huske titlen — findes der en international opgørelse over, i hvilket omfang man bruger de forskellige hovedsprog; jeg tror, det er $\frac{3}{4}$ af al videnskab, der udkommer på engelsk, og der er også en opgørelse for andre sprog. Hvis ministeren kunne sende denne opgørelse ud til hjælp, når eleverne vælger sprog, tror jeg, det ville være meget gavnligt. Men i øvrigt: tak for svaret.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg skal undersøge, hvad der foreligger af materiale af den art, som hr. Bernhard Baunsgaard nævner, og sørge for,

at vi får det sendt ud. Jeg tør ikke garantere for, at det lige sker i morgen; vi skal have det fundet frem, give det en fornuftig form og så se, hvad vi kan gøre til vejledning på det punkt.

Jeg takker for spørgsmålet, som vel har givet anledning til, at en eventuelt opstået misforståelse rundt omkring er grebet i flugten i tide.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om teknisk samarbejde med udviklingslandene.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 54) findes i tidenden sp. 812, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 81).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Niels Matthiasen: På mit partis vegne skal jeg anbefale, at lovforslaget vedtages uændret. Under udvalgsarbejdet har vi på baggrund af en række spørgsmål fået en meget grundig klargørelse af en lang række problemer i forbindelse med Danmarks lån til udviklingslandene og i øvrigt også en klargørelse af en række problemer af generel karakter i den almindelige bistandshjælp til de nye lande.

Som det fremgår af betænkningen, har der været rettet henvendelse til udvalget vedrørende flagdiskriminering over for dansk skibsfart. Det er grunden til, at udvalget lægger vægt på, at det i forbindelse med fremtidige låneaftaler tilsigtes, at der ikke udøves en faktisk flagdiskriminering over for dansk skibsfart. Det skal klart understreges, at der er ikke tale om en fortrinsstilling, men en ligestilling for skibsfarten, eller med andre ord at man kan konkurrere på lige fod fra dansk side ved transporten. Det må være rimeligt, og der er på den måde også taget hensyn til dansk skibsfarts interesser, uden at vi derfor har ændret ved